

Horváth Tamás

Agrárkönyvtárak a változó világban

2017. március 24-én a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Mezőgazdasági Könyvtárában került sor az *Agrárkönyvtárak a változó világban* című könyvtárszakmai rendezvényre.¹ A workshop jelentőségét az adta, hogy az 1970-es évek óta nem volt hivatalos IFLA rendezvény Magyarországon. Most az IFLA Agricultural Library Special Interest Group vezetője, Prof. Ajay P. Singh, a varanasi Banaras Hindu University tanára tartott két előadást nálunk. A rendezvény másik két előadója Darabosné Maczkó Beáta, a SZIE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár könyvtárosa, valamint e sorok írója, Horváth Tamás, a Mezőgazdasági Könyvtár könyvtárosa, az MKE Mezőgazdasági Szervezetének elnöke volt.

A rendezvény Barátné dr. Hajdu Ágnesnek, az MKE elnökének köszöntőjével kezdődött. Az elnök asszony tágabb összefüggésbe helyezte a rendezvényt, amikor elmondta, hogy március utolsó hetében az IFLA munkaértekezletet tart tisztviselői számára, amin az IFLA jövőjéről fognak gondolkodni. Emellett az IFLA számára fontos, hogy kapcsolódjon az ENSZ fenntarthatósági fejlődési törekvéseihez, ezért kiadott egy brosúrát, melyben az ENSZ 17 főpontjához kötődve a könyvtári feladatokat, lehetőségeket tekinti át. Az első az élelmezésügyhöz kapcsolódik és a mezőgazdasági könyvtárak szerepét hangsúlyozza. Az MKE elnöke egy 2018. évi MKE rendezvény tervét is megosztotta velünk. Eszerint az MKE is szervezne egy workshopot, amelyen szintén az ENSZ fenntarthatósági fejlődési céljaihoz kapcsolódna. Reméli, minél többen be tudnak majd kapcsolódni a rendezvénybe.

A köszöntő után Ajay P. Singh megtartotta első előadását, amely az *IFLA and its promotion of global librarianship* (Az IFLA és szerepe a könyvtárügy támogatásában) címet viselte. Az előadás témái a következők voltak: a könyvtáros szakma alapértékei, az IFLA és szervezeti felépítése, az IFLA kiadványai, az IFLA regionális tevékenységei, *A Világ könyvtárai az ön könyvtárában* kampány, a stratégiai programok és az IFLA-n belül működő tanácsadó testületek.

Dr. Singh a könyvtáros szakma négy alapértékét sorolta fel. Az első az információhoz való hozzáférés alapvének érvényesítése. A második a hit abban, hogy az embereknek, közösségeknek és szervezeteknek szükségük van az információhoz történő egyenlő és egyetemes hozzáférésre társadalmi, oktatási, kulturális, demokratikus és gazdasági jó

közérzetük biztosításához. A harmadik szerint a hozzáférést jó minőségű könyvtári és információs szolgáltatók tudják biztosítani. És végül a negyedik érték az elkötelezettség amellett, hogy a szolgáltatásokhoz és azok előnyeikhez való hozzáférést állampolgárságtól, etnikai hovatartozástól, nemtől, földrajzi helyzettől, politikai meggyőződéstől, vallástól, nyelvtől, fogyatékoságtól függetlenül mindenki számára biztosítani kell.

Dr. Ajay P. Singh

Az IFLA mint a könyvtáros egyesületek és intézmények globális szövetsége a lehető leghatékonyabban képviseli a könyvtárak és az információs szolgáltatók és használók érdekeit, globális szinten hallatja a könyvtárosok hangját. Szervezeti felépítése a következő: Igazgatótanács, Végrehajtó Bizottság, Szakmai Bizottság, öt divízió, 44 szekció és 16 különleges érdekcsoport.² Az IFLA szabványokat ad ki könyvtárak és információs szolgáltatók számára. Az IFLA Library az IFLA World Library and Information Congress kiadványait tartalmazza. Az IFLA-nak nyomtatott kiadványai is vannak, melyeket különféle sorozatokba szerveztek (IFLA Journal, IFLA publication, IFLA professional reports, Series on bibliographic control, Global studies in libraries and information)³.

A regionális tevékenységeket az V. divízió fogja össze. A divíziónak három regionális szekciója van: Afrika, Ázsia és Óceánia, Latin-Amerika és a Karib-térség. A szekciók térségük valamennyi könyvtári és információs szolgáltatói kérdésével foglalkoznak, támogatják az IFLA tevékenységeit és együttműködnek az IFLA regionális irodáival (Pretoria, Szingapúr, Mexikóváros).

A Világ könyvtárai az ön könyvtárában kampányt együtt szervezi az IFLA és az ALA (American Library Association). A közoktatási kampány erőteljesen és egyértelműen hangsúlyozza a könyvtárak és könyvtárosok fontosságát a 21. században. Feladata és célja bemutatni a nyilvános, az iskolai, az akadémiai és a szakkönyvtárak programjainak és szolgáltatásainak sokszínűségét, valamint el kívánja érni az iskolai, felsőoktatási, kormányzati, munkahelyi, és a mindennapi közösségi könyvtárhasználat és a könyvtári finanszírozás

növelését. Célja továbbá, hogy bevonja a könyvtárosokat olyan közpolitikai kérdésekbe, mint szellemi szabadság, egyenlő hozzáférés, digitális szakadék.

A stratégiai programok részben a *Fejlesztés a könyvtárakkal akcióprogram*, a *Megőrzés és fenntartás stratégiai program* és az *UNIMARC stratégiai program* lett ismertetve. Az első, amely rövidítve az ALP⁴ nevet viseli, a fejlődő és feltörekvő országok könyvtárosaival, könyvtáraival, könyvtáros szervezeteivel együtt arra törekszik, hogy biztosítsa az információhoz való méltányos hozzáférést. Képzési programokat és online oktatást szervez a közösségekben. Erősíti a nemzeti és regionális könyvtári egyesületeket. A program egyik célja a könyvtári szektort nemzetközi téren hatékonyan képviselő vezetők kinevelése.

A *Megőrzés és fenntartás program* célja a könyvtári és archív dokumentumok megőrzése hozzáférhető formában, ameddig csak lehetséges. A program elvei: a megőrzés alapvető fontosságú a kultúra és a tudomány fejlődése szempontjából. Alapelv a nemzetközi együttműködés. Minden ország köteles felelősséget vállalni saját kiadványai megőrzéséért.

Az UNIMARC stratégiai program az UNIMARC formátumot gondozza. A program az UNIMARC Állandó Bizottságon keresztül koordinálja az UNIMARC formátum fejlesztését, karbantartását és támogatását. Jelenleg négy formátum – bibliográfiai, authority, besorolási és példány – és a hozzájuk tartozó dokumentáció létezik.

Az előadás végén két tanácsadó testület és a Szabványügyi Bizottság munkáját ismertük meg. Az *Információhoz való hozzáférés szabadsága és a kifejezés szabadsága tanácsadó testület* (FAIFE)⁵ a szellemi szabadság és a kifejezés szabadsága érdekében tevékenykedik. Hírlevelet ad ki, jelentéseket készít, ezeket közzéteszi, munkaértekezleteken és konferenciákon vesz részt. Felméri a szellemi szabadság állapotát, sajtóközleményekkel reagál az információhoz való szabad hozzáférést sértő megnyilvánulásokra. Támogatja az IFLA politikájának fejlesztését és más nemzetközi emberi jogokat védő szervezetekkel való együttműködését.

A *Szerzői jogi és egyéb jogi ügyek tanácsadó testület*⁶ szerzői és más jogi kérdésekben látja el tanácsokkal és képviseli az IFLA-t. Foglalkozik a beszerzés és a könyvtári szolgáltatások használatának gazdasági és jogi problémáival, az előfizetői és licenc megállapodásokkal, szerződésekkel, az online hozzáférést érintő jogi esetekkel és a könyvtár és könyvtárügy szempontjából nemzetközi jelentőséggel bíró jogi ügyekkel. Figyelemmel kíséri a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) tevékenységét és a WIPO Szerzői és Szomszédos Jogi Állandó Bizottságában képviseli az IFLA-t.

A Szabványügyi Bizottság az Igazgatótanácsot és az IFLA szakmai szervezeteit látja el tanácsokkal a szabványok stratégiai és állandó menedzselésében. Fontos számára a szabványok hozzáférhetőségének javítása az IFLA tagok számára. Olyan szabványosító szervezetekkel működik együtt, mint pl. az ISO.

Dr. Singh következő előadása a *Changing paradigm of agricultural librarianship* (A mezőgazdasági könyvtárosság változó paradigmái) címet viselte. Ez az előadás is a szakmai értékek ismertetésével kezdődött, majd rátért a fenntartható fejlődés támogatására. Az IFLA szerint az információhoz való szabad és egyenlő hozzáférés alapvető fontosságú az ENSZ által megfogalmazott fenntartható fejlődési célok eléréséhez. Az ENSZ tagállamai 2015 szeptemberében fogadták el a *2030 Agenda a fenntartható fejlődésért* programot. A célok elérésében a könyvtárak kulcsfontosságú intézmények. A fenntartható fejlődési cé-

lok⁷ 17 célt fogalmaz meg. Ezen célok közül Dr. Singh az első ötöt mutatta be részletesen, és szerte a világból példákat hozott arra, hogyan segítik a könyvtárak a célok teljesülését.

Az első cél a szegénység minden formájának felszámolása mindenhol. A könyvtárak az információhoz és képzettséghez való hozzáférés biztosításával esélyhez juttatják az embereket, hogy javítsanak életkörülményeiken, és támogatják a döntéshozókat, hogy milyen szolgáltatásokra és támogatásra van szükség a szegénység csökkentéséhez. Egy Sri Lankában működő programot ismertetett az előadó, amely az ország 300 pontján ad alapvető számítástechnikai ismereteket, internetes információkeresési útmutatásokat.

A második cél az éhezés felszámolása, az élelmiszerbiztonság és élelmezésminőség fokozása, a fenntartható mezőgazdaság elősegítése. Ezen cél elérésében nagy szerepe van a mezőgazdasági könyvtáraknak, amelyek hozzáférést biztosítanak a növénytermesztéssel kapcsolatos kutatások adataihoz, piaci információkhoz és gazdálkodási technológiákhoz, s ezzel elősegítik az alkalmazkodó és termelékeny mezőgazdálkodást. Egy romániai példát mutatott be az előadó: a Biblionet⁴ programban ezer könyvtárost képeztek ki, akik 2011 és 2014 között százezer romániai gazdát segítettek ahhoz, hogy összesen 187 millió USD támogatáshoz jussanak. A gazdák a helyi könyvtárak technikai lehetőségeit használták ki, hogy hozzáférjenek a pályázati formanyomtatványokhoz.

A harmadik cél az egészséges élet és jóllét minden korosztálynak. Az orvosi kutatási anyagokhoz történő hozzáférés szempontjából alapvetőek a kórházi és egyéb orvosi könyvtárak. Az egészségügyi információkhoz való hozzájutás segíti az embereket abban, hogy saját egészségükkel kapcsolatban tájékozottak legyenek és egészségesek maradhasanak.

A negyedik cél az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés és az élethosszig tartó tanulás lehetősége mindenkinek. A könyvtárak a világ minden országában az alap-, közép- és felsőoktatásban egyaránt központi szerepet kapnak. Segítik az írástudás programokat, biztonságos tanulási helyszínt biztosítanak, lehetőséget adnak a kutatók számára új eredmények létrehozására a kutatási adatok újrahasznosításával. Dr. Singh egy holland példát mutatott be: a Hollandia Bockstart 8 évente hetvenötezer 0-4 éves gyermek számára biztosít könyveket és írástudás-képzést. A programnak, amely központi és önkormányzati támogatással működik, nappali ellátója, egészségügyi ellátója, alsó tagozatos osztályai és közkönyvtárai vannak.

Az ötödik cél a nemek közti egyenlőség, a nők és lánygyermek megerősítése. A könyvtárak a nők és lánygyermek számára biztonságos találkozási tereket, jogi és egészségügyi ismereteket biztosítanak, és információtechnológiai programokkal támogatják a nők vállalkozási ismereteit. Ennél a pontnál egy nepáli programról esett szó, melyben szemináriumokat szerveznek a nőknek a nők jogairól, a nemek közti egyenlőségről, az egészségről, a nők elleni erőszakról és más kérdésekről. Havonta egyszer a női csoportok a könyvtár elkülönített terében gyűlnek össze, hogy megbeszéljék problémáikat. A programban gyakorlati képzéseket (írás, számolás, angol nyelv, IT ismeretek, vállalkozási ismeretek, kézműves termékek előállítás) is tartanak.

Az előadás az IFLA által 2016-ban elindított Nemzetközi Képviseleti Program bemutatásával fejeződött be. Ennek célja, hogy a könyvtárosok az ENSZ *2030 Agenda a fenntartható fejlődésért* tervezésében és megvalósításában játszott szerepét népszerűsítse. Fokozza a könyvtári dolgozók tudatosságát a fenntarthatósági célokot illetően, hangsúlyozza a könyvtárak szerepét a célok elérésében. A könyvtári szervezetek részvételének fokozása

a képviseleti munkában, hogy a könyvtári szolgáltatások és programok által mindenki számára biztosítható legyen az információhoz való hozzáférés.

Darabosné Maczkó Beáta *Könyvtár a változások tükrében* címmel tartott előadást, melyben az Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár utolsó hat évéről beszélt. A könyvtár a Szent István Egyetem Budai Campusának könyvtára. A Budai Campuson három kar (Tájékoztató és Településtervezési, Kertészettudományi, Élelmiszertudományi) működik. Az intézmény könyvtára 1861 óta működik, de jelenlegi épületébe 2010-ben költözött. A költözés óta eltelt idő a tárgyi erőforrásokban és a külső kapcsolatokban egyaránt változást hozott. A tárgyi erőforrásokon belül infrastrukturális, technikai és szervezeti, személyi változások történtek.

Az Entz Ferenc Könyvtár 2010-ben új, modern épületet kapott a Budai Arborétumban. Az épületet tágas, világos terek, akadálymentesített környezet és modern belsőépítészeti megoldások jellemzik. Az olvasóteremben 76 fő foglalhat helyet, és háromszor több a könyv, mint a régi olvasóteremben. Két számítógépteremben 100 m²-n 46 számítógépet helyeztek el. 2200 iratfolyóméter tömörraktár épült. Önkiszolgáló a kölcsönzés, biztosított a WIFI.

Szervezeti változás volt, hogy a Nyelvi Központ 2013-ban az épületbe költözött. 2015-ben a BCE Egyetemi Könyvtár átszervezése miatt az Entz Könyvtár tagkönyvtár lett és kivált belőle a levéltár. A 2016-os fenntartóváltás (SZIE) óta a könyvtár és levéltár ismét a régi keretek között működik. Ugyanakkor megváltozott az adminisztrációs eljárási rend és az informatikai háttér. 2013-ban három fő el kellett bocsájtani. Mindezek mellett folyamatosan fejlesztették a minőségbiztosítást.

A külső változásokhoz a használói csoportok változásai sorolhatók. Leginkább az egyetemi hallgatók változnak, de az oktatók és az adminisztratív személyzet se ugyanaz.

A változások új feladatokat hoztak magukkal. Az előadás második felében ezeket ismertette az előadó. Az új épület nagy, nyitott tereit hasznosítani kellett. Az olvasóterem a diákok számára tanulási tér is. Újra kellett osztani a munkafeladatokat. Áttértek a projektorientált munkavégzésre. A munkatársi összetartás erősítése érdekében belső rendezvényeket, kirándulásokat szerveznek. Erősítették a tudásmenedzsmentet (új adatbázisok, repozitóriumok használatának megtanulása, konzultációk erősítése az MTMT-hez kapcsolódóan), tanszéki állományrevíziókat tartottak. A könyvtárnak új honlapja van, megtalálható a Facebookon, és intenzíven szervez könyvtári programokat (könyvbemutatók, kiállítások, öregdiákok visszaemlékezései). Együttműködik a hallgatói önkormányzatokkal és a szakkollégiumokkal.

Végül Horváth Tamás előadása hangzott el *Az MKE Mezőgazdasági Szervezet története 1990-2016* címmel. Az MKE Mezőgazdasági Szervezete az MKE egyik közepes méretű szakmai szervezete. Régebben 40 – 45, az utóbbi években 50 – 55 egyéni és öt, hat testületi tagja van. Sokáig évi három, négy, az utóbbi három évben évi hat, hét rendezvényt szervezett.

A Mezőgazdasági Szervezet a rendszerváltás gyermeke. Az Agroinform hálózati koordináló szerepe a 80-as évek második felében megszűnt, ugyanakkor a külföldi kapcsolatok kiépítése, a nemzetközi adatbázisok megjelenése, a gyarapítási költségek emelkedése azt hozta magával, hogy a Műszaki Szekcióban dolgozó agrárkönyvtárosok előbb 1990 márciusában Mezőgazdasági Csoportot szerveztek, majd 1990. december 11-én Szabó Sándor vezetésével, közel 100 fős tagsággal megalakult az MKE Mezőgazdasági Szervezete.

Már a Műszaki Szekció Mezőgazdasági Csoportja maga elé tűzött négy célt, és ezeket a szervezet többé-kevésbé meg is valósította. A tervek a következők voltak: szorosabb együttműködés külföldi mezőgazdasági könyvtárakkal; a hazai mezőgazdasági könyvtárak között szakmai kapcsolatok ápolása, tanfolyamok, vitaülések, előadások szervezése; a mezőgazdasági könyvtárak számítógépes rendszerei kialakításának elősegítése, a működő rendszerek összehangolása; szakmai tanácsadás, tájékoztatás. Az első cél a kilencvenes években még működött, majd megszűnt, hogy aztán 2011-től egy más forma, külföldi kulturális utak szervezése lépjen a helyébe. A harmadik célon a számítástechnika gyors fejlődése lépett át, de a második és negyedik célt sikerült megvalósítani. A szervezet működése során a tagság országszerte különféle mezőgazdasági és egyéb könyvtárakba látogatott el, és év végi taggyűlésekhez kapcsolódóan szakmai rendezvényeket tartott vagy szakkönyvkiadók képviselőit hívta meg. Emellett a szervezet több vándorgyűlésen is szekcióülést tartott. Rendezvényeiről 2015 nyaráig az OMgK lapjában, az Agrárkönyvtári Hírvilágban tudósítottunk, azóta az MKE webes magazinjában, a Könyvtárvilágban olvashatnak rendezvényeinkről.

A workshopnak nem volt előre elhatározott célja, de fontos cél valósult meg vele. Az MKE törekszik arra, hogy tagságával ismertesse az IFLA stratégiáját, programjait, különféle elképzeléseit. Mivel az IFLA törekvéseket is bemutató országos MKE rendezvények befogadóképessége véges, sokszor a tagság másodforrásból (Könyvtárvilág, MKE honlap, könyvtári szaksajtó) ismeri meg a nemzetközi trendeket. Ezért fontos, hogy a nemzetközi irányokról első kézből értesülhettek a résztvevők, mint ahogy az is hasznos dolog, hogy egy nemzetközi szervezet egyik tisztviselője személyesen tapasztalhatta, hogyan alakul az élet a helyi könyvtárakban, helyi könyvtáros szervezetekben.

Jegyzetek

1. A rendezvény angol címe: *International Workshop for Agricultural Librarians & Information Scientist*
 2. Az IFLA felépítéséről bővebben: <https://www.ifla.org/about> és az <https://www.ifla.org/activities-and-groups>
 3. Szabványokról, könyvtárról és publikációkról ld. <https://www.ifla.org/ifla-publications>
 4. Action for Development through Libraries Programme <https://www.ifla.org/alp>
 5. Freedom of Access to Information and Freedom of Expression Advisory Committee <https://www.ifla.org/faife>
 6. Copyright and other Legal Matters Advisory Committee <https://www.ifla.org/clm>
 7. Sustainable development goals (SDG) <https://sustainabledevelopment.un.org/>
-
-